

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjenišvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Prantikova ulica 6/1. Rokopisne ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Cilan po. UJU plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Polt. čeh. rač. 11.197. Telefon 3112.

Smoter društva učiteljic in njegovo stališče napram skupni stanovski organizaciji UJU.

»Učiteljski Tovariš« od 22. maja t. l. je prinesel z ozirom na notico »Ali je društvo učiteljic potrebno« »Izjava« poverjenišva, ki napravlja vtis, da poverjenišvo smatra članke kot nekaj očitek organizaciji UJU, da se ne zavzema za ženske organizacije z isto vneto kot za moške. Z ozirom na to se mi zdi potrebno poudariti, da je to tolačenje zmotno, ker z dotičnimi vrstami nisem imela drugega namena, kot opozoriti tovariše na potrebo skupnosti, bodisi v skupni organizaciji, a zaenkrat tudi v ženskem stanovskem društvu — brez najmanjšega oziroma na posamezne osebe, ki so prišle v dotičnem slučaju v poštev.

Prav dobro se zavedam, da organizacija na podlagi svojih pravic stoji in mora stati na načelu absolutne enakopravnosti vseh članov, saj je vendar osnovni temelj vsake stanovske organizacije, da združi v svojih vrstah vse pripadnike enega in istega stanu na principu popolne enakopravnosti. Kakor hitro bi bil ta princip prekršen, izgubi stanovska organizacija pravico do obstoja, ker bi ščitila samo del članstva. To bi bilo absurdno in pogubno za ves stan. Upam, da smo si vsi na jasnem, da nam je predvsem potrebna enotna skupna organizacija, ker ravno v tem je naša moč. Kajti glavni namen strokovne organizacije je, da štiti materialne in socialne interese celokupnega stanu, a smernice tvorijo etične vrednote, ki dajejo stremiljenju organizacije globlji smisel.

Toda teh etičnih vrednot bi ne bilo, če bi ščitila organizacija interese enega spola proti drugemu. To pa ne velja samo za skupno organizacijo, temveč tudi za vsako žensko stanovsko društvo. Tega se društvo učiteljic tudi zaveda in se mu nikakor ne more očitati kakšne agresivnosti, temveč prej premajhna aktivnost. Toda čemu potem eksistira društvo učiteljic poleg skupne stanovske organizacije in kakšno je njegovo stališče napram skupni organizaciji? Odgovor na to vprašanje mora biti jasen vsakemu, ki vsaj nekoliko premisli realnost današnjega življenja.

Današnja doba preživlja nedvomno največjo krizo vseh časov, in sicer gospodarsko in duhovno. To krizo pa občuti žena v podvojeni meri in s tega vidika je takozvana ženska vprašanje eno najvažnejših socialnih problemov današnje dobe. Gotovo je, da se more ta problem rešiti samo vzporedno z drugimi, nič manj važnimi, toda žene imajo in tudi morajo imeti največji interes na tem, da same rešujejo ali vsaj sodelujejo pri reševanju vprašanj, ki so zanje bitnega pomena. Nedvomno je, da danes delavska, a tudi uradniška žena — torej ve-

čina žena — nosi večje breme v družini kot moški. Žena, mati, gospodinja, delojemalka — vse v eni osebi — ni nima ta žena čisto drugačnega stališča napram življenju, bodisi v družini, v službi, v javnosti, posebno z ozirom na dejstvo, da sprito težjih dolžnosti nima niti istih pravic kot moški, da se njeno delo navadno manj ceni kot moško delo, da še v mnogih državah nima sodo-čujoče besede pri snovanju zakonov, ki danes čisto ponižujejo dostojanstvo človeka v ženi. Vse to je povzročilo, da se je začela žena klopiti svoji pasivnosti, ki ima vzrok v tisočletnem zapostavljanju, prebujati in se zanimati za svoje interese ter jih braniti. V sled tega so se začele v vseh poklicih organizirati tudi žene skupno z moškimi, a posebno ženski interesi, utemeljeni deloma z biološkega vidika, deloma v večjem zapostavljanju žene v javnem življenju, so pokazali vedno potrebo tudi po samo ženskem udruženju, kjer pridejo do izraza izredno ženske težnje. Tako imajo pri vseh, tudi na prednejših, kulturno višje stoječih narodih kot smo mi, poleg skupnih strokovnih organizacij posebna ženska društva, ki združujejo žene istega poklica in celo levičarske politične stranke imajo svoje ženske sekcije.

Tudi učiteljice imajo skoro po vseh državah posebna ženska učiteljska društva, dasi so povsod organizirane v skupni stanovski organizaciji — prav kakor pri nas. Res je, da se naša stanovska organizacija glasno svojega programa — kakor že omenjeno — poteza za moške in ženske člane v isti meri. Toda tu so vprašanja, ki zadevajo v prvi vrsti učiteljice kot ženske in ki smo jih že čisto poudarjale: celibat učiteljic, vprašanje zaščite neporočene učiteljice — matere, ki vsi vemo kakšno stališče je imela, a se ji obeta še slabše; enaki prejemki poročenih učiteljic, ureditev poročniških dopustov itd. Koga zadevajo vsa ta vprašanja, kdo naj odločuje o njih rešitvi? Zdrava pamet in izkušnja nam priča, da moški v tem ne more tako razsojati kot ženska, ker so tukaj interesi ločeni, ali pa vsaj ne zadevajo moških v toliki meri kot ženske. Morda bo kdo pripomnil, da bi se dalo o vsem tem razpravljati in reševati v okviru skupne organizacije. Da, res je, dalo bi se in morda bo prišel čas, ko se bo reševalo skupaj, a danes se nismo toliko dozoreli. Zato tu stavišče še ne! Priznamo, da je večini naša krivda, če se tako malo udeležujemo, da nas je tako malo v odborih, v ožjem in širjem sosvetu itd. Baš zato pa ne moremo računati s tem, kakor bi lahko bilo, kakor bi moralo biti, ampak izhodišče našemu delu je to, kar je in na tej podlagi bomo skušale graditi dalje. Zato si je nadejo dru-

štvo učiteljic kot eno bistvenih nalog vzgojiti učiteljice v zavestne in samostojne pripadnice svojega stanu in s tem tudi svoje stanovske organizacije, da bodo nekoč res sodo-čujoče kot polnovredni faktorji, ne samo kot številke pri glasovanju.

Kot drugo eksistenčno upravičenost pa vidi društvo učiteljic v smotrenem in poglobljenem delu za kulturno povzdigo naše žene. Žena je v današnji dobi tako važen del narodne zajednice, da si morajo izobražene ženske med njimi nadeti kot eno najvažnejših svojih nalog, da dvignejo njen kulturni in etični nivo. Izkušnja je pokazala, da to lažje in bolj smotreno vrše iz lastne iniciative kot na pobudo drugih, ker jim čuti dolžnosti narekuje, da delo, ki so ga zamilile same, tudi izvedejo. Poleg tega zahteva tako zamišljeno delo čisto tudi sodelovanje še drugih ženskih poklicev, zdravnic,

oskrbnih sester itd., kar je vse lažje, če je okvir prožnejši in širokogrudnejši, v tem slučaju manj strokoven.

Evro, to je v bistvu naš program. Osnovne misli sem podala že v referatu na zadnjem zborovanju, ki ga pa očitno niso čitali, ker mnogi še nadalje izprašujejo po smotru društva. Ponavljam, da smo predvsem žensko kulturno društvo z vsevažno nalogo, širiti kulturo med ženskim v narodu. Dokler je pa še toliko bitnih eksistenčnih vprašanj, ki tangirajo samo učiteljice in dokler niti ženske, niti moški še niso primerno dozoreli za skupno delo, se bomo zanimale seveda z isto vneto tudi za ta vprašanja in skušale vplivati na njih rešitev. Vsekako pa naše delo ne bo nikdar v nasprotju s cilji in programom skupne organizacije.

Angela Vode.

Naraščanje poslov upraviteljev narodnih šol.

Delo šolskih upraviteljev je v tesni zvezi z delom sreskih šolskih nadzornikov. V zadnjih 30 do 40 letih je naraslo v delokrog zadnjih spadajoče delo na istem teritoriju na 3 do 5 kratno množino prvotnega. Poglejmo le en primer:

Črnomaljski, kočevski in novomeški srez je opravljal pred 40 leti en sam nadzornik brez pisarniške pomoči. Sedaj so določeni za te srece 4 nadzorniki (oziroma pregledniki) s potrebnim številom prideljenih jim pisarniških moči. Vsak ima najmanj eno, če ne dve, ki so dovolj zaposlene.

Reš je število osnovnih šol v teku 40 let znatno naraslo, a veliko bolj se je dvignilo število razredov na posameznih šolah. Glavno pa je to, da se je vse delo na osnovnem šolskem področju zlasti v zadnjem času močno poglobilo. Koliko je bilo že po vojni izdanih novih odredb za osnovne šole! In izvršitev vseh teh leži v rokah osnovnih šolskih nadzornikov in šolskih upraviteljev. Samo število normalij je naraslo v enem šolskem letu, in to zaporedoma že nekaj let, na preko 60. Pred svetovno vojno jih celo v 10. letih ni bilo toliko izdanih.

Ker je administrativno delo upraviteljev narodnih šol tesno spojeno z onim sreskih šolskih nadzornikov, je naravno, da narasla z delom sreskih šolskih nadzornikov v izdatni meri tudi delo šolskih upraviteljev. — Vrhovni teh in drugih strogo uradnih poslov pa ima dandanes šolski upravitelj kot tak še mnogo drugega dela v prid narodu in državi. So razna dobrodela in prosvetna društva, ki se neprestano obračajo nanj s prošnjami, da jih z njegovim posredovanjem podpira šola in ljudstvo pri njihovih stremiljenjih. Predvsem je to: Društvo Rdečega križa, Podmladek Rdečega križa,

Ciril-Metodova družba in do zadnjega časa je bila Jugoslovenska Matica, ki so jo osnovale najizdatneje podpirale z raznimi zbirkami in drugimi prireditvami v te svrhe. Dalje se obračajo na šolske upravitelje za njena leta ravno tako pogosto založništva raznih mladinskih in drugih knjig, tovarne z učili in šolskimi potrebščinami ter druge prosvetne institucije. Mnogi jim pošiljajo tudi svoje stvari naravnost v nakup za šolo in učence, ki jih morajo seveda vse prej pregledati in oceniti, preden jim je mogoče jih priporočiti. — O vsem tem nekoč ni bilo niti govora.

Res je, da so vsaj do zadnjega časa imeli upravitelji osnovnih šol pravico, po razdeliti nekaj svojega šolskega dela med podrejeno jim učiteljstvo. Navzlic temu pa je mnogo takih, ki jim razmere na njihovi šoli tega ne pripuščajo. Ne mislim tu le onih upraviteljev, poročenih z učiteljicami, ki so matere in gospodinjke. Je tudi v mnogih drugih slučajih tako.

Iz vsega tega je razvidno, da je delo upraviteljev osnovnih šol tekom 30 do 40 let silno naraslo; lahko se reče na trikratno množino prvotnega. Vendar so uživali prej ti upravitelji za svoje toliko lažje upraviteljske posle pristo stanovanje in prejemali upraviteljske doklade; dočim nimajo sedaj ne enega ne drugega. — Ker so na ta način tedaj silno prikrajšani na pripadajoči jim plači, zato tembolj upravičeno pričakujejo, da dobe po novem uradniškem zakonu deset potrebno materialne odškodnine za tako izrabljanje svojih telesnih in duševnih moči, kakor jo priznajo in izplačujejo njihovim tovarišem po vseh drugih evropskih državah.

M. R.

Po bolgarskih mestih.

(Nadaljevanje.)

Burgas je deloma podoben našemu Sušaku, ker oba šele nastajata. Do kraja svetovne vojne je bila Varna prva bolgarska luka. Po vojni pa je izgubila precej svojega najboljšega zaledja (Dobrudža), zato je vloga najvažnejše luke prevzel Burgas. Mesto ima veliko bodočnost, ker leži skoro na sredi bolgarske morske obale in to na kraju, kjer se Črno morje zajeda najdalje v bolgarsko celino. Povrh je teren ustvarjen za prvovrstno prirodno pristanišče in tudi prehod v zaledje je popolnoma raven. Trenutno je mesto manjše od Ljubljane, vendar pa z veliko naglico nastajajo nova poslopja, nova skladišča in nove tovarne. Po ulicah je živahen vrvež, še posebno v luki, kjer stalno nalagajo velike množine raznih surovin in zaglajo industrijske izdelke.

Ze osmi dan je bilo, odkar sem se odpeljal iz Sofije pa še nisem prišel do pravega počitka. »Tu si bom privoščil spanja in mirnega občudovanja Črnega morja,« tako sem sestavljal račune, seveda brez plačilnega takarja, kajti obkolili so me učitelji in znova se je začela debata, fotografiranje, ogledovanje šol, mesta, njegovih posebnosti in kuhanja na žgočem solcu. Znova so šli dnevi in noči na žrtvenik bolgarske gostoljubnosti.

Eno popoldne sem bil na domu mladega akademika, ki sva se spoznala že v Sofiji. V krogu njegovih sorodnikov in tovarišev, sem se čutil posebno domačega. Jedli smo »sladko«, pili črno kavo in vodo. Tako po strežbo gostu v vsaki imenitni pa tudi v najpreprostejši hiši. Da smo pili vodo, to sicer za slovenska ušesa zveni prav čudno, kakor čudno zveni za bolgarska, da na pri-

mer pri nas ob vsaki priliki pijemo — vino. Nekaj časa smo igrali tarok, nato pa smo se spravili h klavirju. Ko sem jim zaigral in zraven zapel par slovenskih narodnih pesmi, mi niso dali miru poprej, da sem jih nekaj prestavil v bolgarski jezik in jih zraven naučil melodije. Fantom se je najbolj dopadla »Hribček ponižuje se«. A neporočena sestričina mojega prijatelja, ki ni bila več mladih let, vsekar pa še mladega srca, se je posebno zavzemala za pesem »Pod klančkom sva se srečala«. Pa ne mislite, da sta se »prav mil« pogledali najini srci. Sicer pravijo, da zna Kranjec spariti vole, Bog pa ljudi, vendar dvomim, da bi bila zame pripravljen ravno stariška devica. Navsezadnje pa nobena stvar ni nemogoča, prav lahko bi me smola zavlekla še v kak — klanec. Popolnoma na varnem sem bil šele na ladji, vozeč se proti Varni.

Poznam večino naših obmorskih mest in eno je bolj prikupljivo, kot drugo, a za moj okus jih Varna daleč nadkriljuje. Mesto je znano kot najlepše v vsej Bolgariji. In res je tako. Neka prisrčnost sije iz vseh delov mesta, ki jo še povečajo široke, čiste in z drevjem zasajene ulice. Morsko kopališče, ki je urejeno po vzoru najmodernejših svetovnih kopališč, obdaja prostran in naravnost diven park. V okolici ni nobenih po- bočij, kamor bi se moglo upreti solnce in povzročati veliko vročino, še gole skale ni videti nikjer. Vse okrog so le jezera, gozdovi, vrtovi, sadni in vinski nasadi. V takem kraju se človek res lahko spoji in osveži. Poleg tega pa nudi mesto tudi najbolj razvajenemu tuvcu dovolj udobnosti, zabave in razvedrila in kar je (vsaj za mene) glavno, tudi življenje za prav majhne denarje. Najdražja soba v najdražjem hotelu stane v času sezone 100 levov, t. j. 43 Din. Dobiš pa sobo tudi za 40 levov, t. j. 16 Din. Za sijajno hrano v hotelu plačaš dnevno 60 levov, t. j. 25 Din. A skromna hrana je skoraj za- stonj. V učiteljski koloniji pa stane hrana in stanovanje dnevno 50 levov, t. j. 20 Din.

Varna ni več prava bolgarska luka, kakor je bila do nedavnega, ker je izgubila ugodno zaledje. Mesto bi bilo občutno prizadeto, ko ga ne bi izpremenili v letovišče. Na ta način ga niso samo rešili gotovega propadanja, pač pa so ga še dvignili. V ugodnih poletjih je v mestu istočasno do 10.000 tujcev. Ta številka je najboljši dokaz, da ima res vse pogoje za svetovno kopališče, ki se bo še silno razvilo, ko bodo prejena vsa evropska politična vprašanja. Tujski promet hočejo zvečati tudi s šolstvom, ki ga imajo v resnici vzorno urejenega in katerega ho- dijo ogledovat od blizu in daleč, tako da je Varna že sedaj bolgarska pedagoška Me- ka. Tudi mene so vodili po teh šolah in pri- znam, da sem videl mnogo novega in do- brega.

Pa ogledovanja sem se kmalu naveličal, preveč sem bil že izmučen. Odšel sem v učiteljsko kolonijo, kjer je bilo nad 200 učiteljev, izbral mlade kolege in se z njimi iz- gubil na morje. Kopali smo se, peli in se vozili s čolni. Doma pa smo igrali šah, se zabavali in plesali kolo. Naučili so me par bolgarskih pesmi, jaz pa sem jim moral pre- davati o našem narodu. Pet dni je kar švig- nilo mimo mene in ko sem odhajal proti Trnovu, sem premišljeval, kako je neki nem- ški list prišel do tega, da je imenoval Bol- gare: »Die Schafendiebes«. Drugi ni mogel napisati tega, kot eden takih, ki opisujejo afrikanske narode v — berlinskih kavarnah.

Trnovo čepi na strmih pečinah, v obliki velikega amfiteatra, nad globokimi razpokami potresnega nastanka, v katerih se zvija reka Jantra. Mesto napravi vtis nepremagljive trdnjave. Takšen je bil tudi njegov nekda- nji pomen. Tu so imeli svoje postojanke že Bizantinci. Tu je bila pozneje bolgarska prestolnica in tudi Turki so se tu čutili po- polnoma varne. Danes pa je mesto le zgodovinskega pomena, ker hrani nebroj spomenikov iz preteklosti bolgarskega na- roda. Veliko privlačnost ima za zgodovinarje in geologe, ki najdejo tu obilo zani-

mivega študija. Tudi tujci ga precej obisku- jejo zaradi divje romantične lege.

Še v Varni so mi pravili, da to mesto po svojih posebnostih nima primere v Ev- ropi, zato sem se odločil, da ga obiščem, če- prav tega prvotno nisem nameraval. V me- stu sem sicer že imel poznane, vendar za moj prihod ni vedel nihče in tudi nobenega na- slova nisem imel po svoji krivdi pri sebi. Ko sem šel po ulici in premišljeval, kje bi našel znane kolege, da bi mi razkazali šole, muzeje in druge zanimivosti, kakor so mi jih povsod drugod, sem opazil napis pro- svetne oblasti. Stopil sem notri s »prepriča- njem, da bom dobil vsaj en naslov, a go- spod oblastni tajnik (prosvetnega šefa še ni bilo v uradu), je želel naj nekoliko poča- kam. Res stopim v predsobo, a kmalu pri- sopiha stražnik, ki ga je telefonično pokli- cal gospod tajnik, in ta me — aretira in kot nevarnega špijona odvode na policijo. Po- kažem jim potne liste ter pismo bolgarske učiteljske zveze in šef policije me vpraša v vidni nevolji: »Kateri osel vas je dal areti- rati?« »Nič se ne hudujte, gospod šef,« sem mu rekel in se smejal, »dobro vem, da niso samo pri vas taki ljudje, ki so bolj služ- beni, kakor jim je treba.« »Ne smete zame- riti,« se je opravičeval. »Kaj bi zametil, na- sprotno, še veseli me, da sem imel« priliko spoznati tudi bolgarskega višjega policijske- ga uradnika.« Dobil sem vse potrebne na- slove, spetoma sem bil pa toliko olikan, da sem se šel osebno zahvalit gospodu, ki me je dal aretirati. Ne morem pomagati, če imam čut hvaležnosti in predznosti precej razvit.

O, kakšnih smo še uganili na ta račun. Kolegi so se nekaj časa jezili, ko pa sem jih miril in uganjal le burke, je slednje nastalo tako razpoloženje, da sem bil ves solzan, tako sem se moral režati smešnicam in do- vtipom trnovskih kolegov. Šele v Plevnu me je nehalo bolleti za ušesi.

—zič.

Uredimo pristop k Učiteljski gospodarski posiovainici v Mariboru!